

Today the interaction between family and school does not lose its relevance, it is filled with a new content due to the processes that occur in the system of education, in the family.

Key words: interaction, cooperation, family, school; collective, individual and group forms of work.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378.046-021.8:745/746

Слініч Ю.В.*

ВИСТАВКА ЯК ФОРМА АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено виявленню сутності виставки як форми активізації навчально-виховного процесу в системі позашкільної освіти. На основі багатоаспектного аналізу практики проведення виставок позашкільними навчальними закладами України визначено завдання виставкової діяльності, функції, типи, окреслено нові форми проведення виставок (виставка-презентація, виставка-відкритий урок, виставка-вистава, виставка-ярмарок, виставка-продаж, спеціалізована виставка, виставка-форум, виставка-конкурс виставка-майстерня та ін.).

Розкрито можливості використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій в організації інтерактивних та віртуальних виставок, створенні віртуальних галерей дитячого мистецтва.

Ключові слова: виставка, позашкільний навчальний заклад, система позашкільної освіти, навчально-виховний процес, професійний розвиток.

Сьогодні в Україні на державному рівні актуалізуються питання формування цілісного культурного простору шляхом перегляду ставлення до світової та вітчизняної культурної спадщини, до системи естетичного виховання дітей та молоді. Цього року, який на виконання Указу Президента України [1] оголошено Роком дитячої творчості, особлива увага держави прикута до навчальних закладів системи позашкільної освіти. Головною метою ініціатив Президента України є «сприяння забезпеченню освітньо-культурних потреб дітей, створення умов для їх творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку, виявлення і підтримки талановитих та обдарованих дітей, організації змістовного дозвілля, вдосконалення виховної роботи та розбудови системи позашкільної освіти» [там само].

Варто нагадати, що позашкільна освіта – це «цілеспрямований процес і результат навчання, виховання, розвитку та соціалізації особистості у вільний час у позашкільних навчальних закладах та інших соціальних інституціях» [2]. Ефективність роботи системи визначається використанням сучасних форм методів та засобів, що сприяють організації навчально-виховного процесу. Однією з таких форм, на наше переконання, є виставкова діяльність позашкільних навчальних закладів художньо-естетичного профілю.

Унікальність означеної форми зумовлена її багатофункціональністю, адже виставка одночасно є формою навчання, виховання, презентації, активізації, стимулювання, заохочення, моніторингу, контролю навчально-виховного процесу в освітянських закладах позашкільної освіти.

Утім, на жаль, цей вид роботи позашкільних навчальних закладів, який на сьогодні є однією з найдинамічніших форм презентації сучасного дитячого мистецтва, культури та освіти країни, залишається поза увагою вітчизняних науковців. У той же час ця тема представлена публікаціями зарубіжних дослідників (Х. Дін, Ч. Дуглас, Л. Едікен,

* © Слініч Ю.В.

Б. Закер, П. Кларк, Т. Копцев [3], Т. Силберберг, Д. Тернер [4], К. Шнейдер, та ін.), які розглядають організацію виставкової діяльності здебільшого в контексті функціонування музеїв дитячого мистецтва.

Мета статті – виявити сутність, завдання, типи виставок дитячого мистецтва, визначити місце виставкової діяльності в навчально-виховному процесі навчальних закладів системи позашкільної освіти.

Тлумачний словник визначає «виставку» як публічний показ спеціально підібраних предметів [5]. Якщо мова йде про позашкільні заклади художньо-естетичного профілю, то «предметами» виставки є роботи, створені учнями цих закладів у процесі навчання під керівництвом педагогів.

Спираючись на багатоаспектний аналіз функціонування позашкільних навчальних закладів, вважаємо за необхідне визначити такі завдання виставкової діяльності:

- презентація сучасного дитячого мистецтва;
- популяризація дитячої творчості;
- знайомство з новими концепціями, стилями та жанрами дитячого мистецтва;
- обмін досвідом у галузі навчально-мистецької роботи педагогів закладу;
- популяризація освітніх інновацій, нових технологій та методик навчання образотворчого мистецтва;
- демонстрація можливостей виконання творчих робіт з використанням сучасних технічних засобів;
- сприяння розповсюдженню новітніх технік у галузі образотворчого мистецтва;
- активізація творчої активності педагогів та учнів позашкільного закладу;
- стимулювання та заохочення учасників виставки;
- моніторинг якості освіти в навчальному закладі;
- налагодження та зміцнення зв'язку між педагогами, учнями та їх батьками;
- налагодження та зміцнення міжнародних зв'язків;
- залучення юних художників до активної участі в культурному житті міста;
- розвиток загальної мистецької культури відвідувачів виставок та ін.

Відомо, що творчий процес створення мистецького твору в позашкільному навчальному закладі – це сумісна праця учасників навчально-виховного процесу – учнів і педагогів. Тому вважаємо виставки формою презентації майстерності як учнів, так і педагогів, які мобілізують їх на щоденну кропітку роботу з вдосконалення мистецьких умінь і навичок, породжують у них почуття задоволення від отриманих результатів, виховують повагу до власної праці.

З огляду на те, які важливі завдання постають перед організаторами виставок, хотілося б звернути увагу на відповідальність, що покладається на педагогів позашкільного навчального закладу. Кожна виставка – це подія, вибух емоцій, і від того, наскільки професійно, грамотно, гармонійно підібрані роботи, залежить її успіх.

Отже, педагоги, які відбирають твори для тієї чи іншої виставки, виконують значну роботу з педагогічного моніторингу учнівських робіт, беручи до уваги всі складові образотворчого мистецтва (композицію, колір, сюжет тощо), враховуючи вік юних художників, тематику виставки та ін.

Такий вид роботи педагогів щодо підготовки виставок допомагає їм критично оцінити результати власної праці та роботу своїх колег. Зважаючи на те, що відібрана для виставки учнівська робота є результатом сумісної праці учня і педагога, вона одночасно стає показником якості викладання навчального предмета, критерієм оцінювання професіоналізму педагога. А тому, чим більше учнівських робіт педагога потрапляє на виставку, тим вищу сходинку професійного розвитку він займає.

Плануючи взяти участь у тій або іншій виставці, педагог ставить перед собою та учнями спеціальні завдання, намагається якомога детальніше розібратися з тематикою,

підібрати цікаві сюжети, знайти оригінальний спосіб образотворчого вираження задуму. Все це змушує його отримувати нові знання і, як наслідок, розвиває.

Тому створення в позашкільних навчальних закладах художньо-естетичного профілю середовища для творчої діяльності та активної участі педагогічних працівників у загальношкільних виставкових заходах розглядається нами як необхідна організаційно-педагогічна умова професійного розвитку педагогів, яка допомагає їм проаналізувати власну діяльність і спланувати самоосвіту.

Аналіз практики проведення виставок дитячого малюнку в Україні та за її межами дозволяє виокремити виставки, які класифікуються таким чином:

- за метою: навчальні, підсумкові, звітні, методичні, рекламні, комерційні, декорувальні, супроводжуючі, презентаційні;
- за тематикою: жанрові, святкові, тематичні;
- за статусом: міські, обласні, регіональні, всеукраїнські, зарубіжні, міжнародні, всесвітні;
- за формою проведення: стаціонарні, пересувні, виїзні, обмінні, інтерактивні, віртуальні;
- за методом організації: вернісаж, фестиваль, виставка-концерт, акція, презентація;
- за складом учасників: персональні, зведені, загальношкільні, учнів одного класу, учнів одного вчителя, учнів однієї паралелі, інтернаціональні;
- за джерелом фінансування: бюджетні, комерційні, благодійні, аукціони та ін.

Сьогодні виставкова ділянка є майданчиком для спілкування та популяризації мистецтва, і тому ми спостерігаємо появу нових форм виставкової роботи позашкільних навчальних закладів (виставка-презентація, виставка – відкритий урок, виставка-вистава, виставка-ярмарок, виставка-продаж, спеціалізована виставка, виставка-форум, виставка-конкурс виставка-майстерня та ін.). Подібні заходи крім фахівців у галузі мистецтва зазвичай відвідують батьки учнів, їхні родичі та знайомі, що перетворює виставки на сімейні свята, які сприяють підвищенню самооцінки та впевненості в учнів, активізують їхнє подальше навчання.

Цікавою є і тематика виставок дитячого мистецтва («Ось він який, мій тато!», «Автопортрет», «Історія у костюмі», «Мій портрет музею», «Кольори дитинства», «Я олівець і папір взяв...», «Від 5-ти до 10-ти», «Нехай завжди буде сонце», «Весняна котовасія», «Мій шлях до зірок», «Я не художник, я тільки вчуся», «В гостях у казки», «Світ очима дітей» та ін.), яка презентує багатожанровість дитячих малюнків, різноманітність технік виконання, вік юних митців та їхню безмежну фантазію.

Часто виставка стає апогеєм проведення різного рівня конкурсів творчих робіт дітей та молоді, на яких підводяться підсумки та відбувається презентація робіт учасників або переможців мистецьких заходів.

Участь і, тим більше, перемога у всеукраїнських та міжнародних конкурсах дитячого малюнку завжди вважалися показником високого професіоналізму як учнів так і педагогів, які підготували дітей до участі в конкурсі, та критерієм оцінки роботи позашкільного навчального закладу в цілому. Зазвичай на міжнародні конкурси надходить велика кількість малюнків (наприклад, у конкурсі «Lidice 2012» (Чеська Республіка) взяли участь більш ніж 25 тис. робіт), які представляють різні школи та напрямки в дитячому образотворчому мистецтві, дають змогу реально оцінити рівень фахової підготовки учасників конкурсу і, відповідно, якість навчання в конкретному навчальному закладі. Тому найкращі роботи лауреатів конкурсу, які відзначені членами журі – фахівцями в галузі мистецтва, становлять орієнтир, на який деякий час рівняються наступні конкурсанти та їхні педагоги.

Сьогодні в Україні учні позашкільних навчальних закладів мають можливість взяти участь у мистецьких конкурсах різного рівня – від міських до всеукраїнських, які

пропонують різну тематику конкурсних творів. Так, започаткований і проведений у м. Херсоні міжнародний конкурс дитячого малюнку «Ілюстрація до народної казки» об'єднав учнів чотирнадцяти країн світу і дав змогу дітям з понад 40 позашкільних навчальних закладів художньо-естетичного профілю України продемонструвати свої здібності, а педагогам – оцінити результати своєї праці. Кращі роботи було виставлено в Херсонській міській галереї дитячої та юнацької творчості «Синій кіт», Херсонському обласному художньому музеї ім. О.Шовкуненка та в Національному Палаці «Український дім» у м. Києві, де всі бажаючі мали змогу з ними ознайомитися.

Цей конкурс став підсумком творчого процесу взаємодії педагогів і вихованців, виявився дієвим майданчиком методичних наробок, виявив рівень професійного розвитку педагогів, чий учні представили свої твори, окреслив перспективи подальшого розвитку для багатьох учасників конкурсу і педагогів. Результати конкурсу, крім виставки, були презентовані і в інших формах: публікації у пресі, друкований каталог конкурсу та розміщення повної інформації стосовно конкурсу та його переможців у мережі Інтернет на сайті www.konkurs-skazka.ks.ua, на сайтах партнерів конкурсу. Використання зазначених вище форм (виставка, каталог, мережа Інтернет) дало можливість якомога ширше розповсюдити результати конкурсу та репродукції робіт переможців серед тих учнів і педагогів позашкільних навчальних закладів художньо-естетичного профілю, які не змогли приїхати на відкриття виставки, і таким чином сприяло активізації навчально-виховного процесу в закладах системи позашкільної освіти в різних куточках України та зарубіжжя.

Варто наголосити, що розвиток сучасних інформаційно-комунікативних технологій не пройшов осторонь виставкової діяльності і, сьогодні ми все частіше спостерігаємо появу інтерактивних та віртуальних виставок, створення віртуальних галерей дитячого мистецтва (віртуальна галерея дитячих малюнків «Очима дітей» <http://malyunok.org.ua/do-6-rokiv/558-morskyu-svit.html>, відкритий інтернет-конкурс дитячого малюнку «Марка дружби» www.konkurs-marka.ks.ua та ін.).

Звичайно, найціннішим досвідом для будь-якого глядача є знайомство з оригінальним витвором мистецтва, проте відвідати всі галереї та музеї дитячого мистецтва неможливо за багатьох обставин. Отже, знайомство з творами юних художників із різних країн світу, представлених у мережі Інтернет, з одного боку, не завжди дозволяє оцінити реальний розмір, колір, фактуру творчої роботи, з іншого боку – дає можливість сформуванню загальної картини сучасних тенденцій у галузі мистецької освіти в окремих країнах і в світі в цілому, виявити нові техніки та арт-матеріали, проаналізувати та, якщо необхідно, скорегувати власну педагогічно-мистецьку діяльність.

На відміну від віртуальних виставок, для організації реальних виставкових експозицій необхідною умовою є наявність спеціально організованої зони (якщо виставка проходить в публічних містах – бібліотеках, палацах культури, закладах освіти тощо) або спеціалізованого приміщення – галереї чи музею.

В Україні існує лише декілька галерей, де представлено роботи юних художників: Львівська дитяча муніципальна галерея, Дитяча картинна галерея (філія Київського музею російського мистецтва), Дитяча галерея мистецтв (м. Суми), галереї дитячого мистецтва при Кіровоградському обласному художньому музеї, міська галерея творчості дітей та молоді (м. Херсон).

Утім світова практика організації виставок представлена переважно музеями дитячого мистецтва, більшість з яких об'єдналися в Асоціацію дитячих музеїв. Асоціація була створена 1962 року з метою встановлення стандартів професійної діяльності, організації інтерактивних конференцій, сприяння науковим дослідженням і впровадження передового досвіду, ініціювання національного та міжнародного співробітництва і сьогодні налічує близько 500 музеїв та закладів освіти [6].

З огляду на це доцільно констатувати, що в Україні створено ґрунтовну, розвинену, діючу систему позашкільної освіти, яка має потужний потенціал, зокрема в галузі виставкової діяльності. Проте кількість спеціально обладнаних галерей дитячої творчості недостатня, що, безсумнівно, гальмує навчально-виховний процес, не дає можливість учням і педагогам презентувати та оцінити результати своєї праці.

Підсумовуючи вищезазначене та ґрунтуючись на виокремлених функціях, типах, завданнях та специфіці виставок дитячого малюнку, вважаємо виставку дієвою формою наочної публічної презентації результатів навчально-виховного процесу в системі позашкільної освіти, яка дає загальне відчуття успіху і, як наслідок, активізує подальшу роботу як учнів, так і педагогів з опанування теорії та практики мистецтва.

Разом із тим піднята тема виставок дитячого мистецтва потребує подальшого вивчення, зокрема винятково важливим видається історичний аспект означеної проблеми.

Література:

1. Указ Президента України № 756/2012 «Про проведення у 2013 році в Україні Року дитячої творчості» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15279.html>.
2. Позашкільна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pou.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=16.
3. Копцев Т. А. Музей детского рисунка / Т. А. Копцев // Институт художественного образования Российской Академии образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://art-education.ru/museum/index.htm#muzei>.
4. Turner Dianne Exhibitions of Children's Art: History, Ideology, and Economics / D. Turner // Marilyn Zumuehlen Working Papers in Art Education. – 1988. – Vol. 7: Iss 1, Article 7/ – P. 44-59.
5. Словник.net [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnik.net/index.php>.
6. Association of Children's Museums [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.childrensmuseums.org/index.php/about-acm.html>.

Слипич Ю.В.

ВЫСТАВКА КАК ФОРМА АКТИВИЗАЦИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СИСТЕМЕ ВНЕШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Статья посвящена выявлению сущности выставки как формы активизации учебно-воспитательного процесса в системе внешкольного образования. На основе многоаспектного анализа практики проведения выставок внешкольными учебными заведениями Украины определены задачи выставочной деятельности, функции, типы, представлены новые формы проведения выставок (выставка-презентация, выставка – открытый урок, выставка-представление, выставка-ярмарка, выставка-продажа, специализированная выставка, выставка-форум, выставка-конкурс выставка-мастерская и др.).

Раскрыты возможности использования современных информационно-коммуникативных технологий в организации интерактивных и виртуальных выставок, создании виртуальных галерей детского искусства.

Ключевые слова: выставка, внешкольное учебное заведение, система внешкольного образования, учебно-воспитательный процесс, профессиональное развитие.

Slipich Y.V.

ART-EXHIBITION AS A FORM OF ACTIVIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN THE SYSTEM OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION

The article is devoted to exposing the nature of an exhibition as a form of activization of educational process in the system of out-of-school education. On the base of multi-aspect analysis of the experience of conducting exhibitions by out-of-school educational institutions there have been distinguished the tasks of the exhibition activity, functions (studying, bringing-up, presentation,

activization, stimulation, encouraging, monitoring, control, etc.), types (exhibitions are classified according to the aim, theme, status, way of conducting, method of organization, staff of participants, source of financing, etc.)

New forms of conducting the exhibitions have been described (exhibition-presentation, exhibition-open lesson, exhibition-performance, exhibition-fair, exhibition-sale, specialized exhibition, exhibition-forum, exhibition-competition, exhibition-workshop, etc.)

There have been discovered the possibilities of use of modern information-communicative technologies in arrangement of interactive and virtual exhibitions and in creation of virtual galleries of children's art.

It was determined that in comparison with the experience of arrangement of children's art exhibitions in foreign countries, the number of specialized galleries in Ukraine is extremely few and they don't satisfy the needs of out-of-school institutions in presentation, monitoring and activization of educational process.

Key words: exhibition, out-of-school institution, system of out-of-school education, educational process, professional development.

УДК 378.937

Тимошкова А.С.*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкриваються особливості та переваги проектної діяльності у процесі формування громадянської активності студентів. Звернено увагу на актуальність проектної діяльності щодо підготовки майбутніх вчителів до громадянського виховання молодших школярів, оскільки вона відіграє важливу роль у набутті студентами досвіду майбутнього висококваліфікованого фахівця, сприяє розвитку їх індивідуальності та формуванню громадянських якостей. Узагальнено праці зарубіжних та вітчизняних педагогів із зазначеної проблеми, які визначили, що проектна діяльність має високі психолого-педагогічні можливості та забезпечує активне залучення молоді до вирішення власних життєвих і професійних завдань.

Ключові слова: громадянська активність, проект, проектна діяльність.

Питання державної ідентифікації, метою якої є формування громадянської активності молоді, набуває особливої актуальності в умовах розбудови українського демократичного суспільства, яке потребує масової активної участі громадян у житті держави. Для цього людина має бути підготовленою. Насамперед йдеться не тільки про кількість здобутих студентами знань і засвоєних умінь, а й про практичні навички щодо їх застосування в різних життєвих ситуаціях. Аналіз педагогічних досліджень дає підстави стверджувати, що для становлення активного громадянина важливе значення має соціальний досвід, тобто набуття громадянських навичок шляхом активної участі в суспільному житті.

Ефективне формування громадянської активності можливе тільки за умови використання таких методів навчання і виховання, що ґрунтуються на взаємоповазі викладачів і студентів. Такий підхід можливий за умови широкого застосування в навчально-виховному процесі інтерактивних методів, основу яких становить взаємодія учасників між собою.

Перевагу в процесі формування громадянських активності студентів доцільно надавати таким формам і методам роботи, що стимулюють пізнавальну й пошукову активність, розвивають аналітичні, дослідницькі й комунікативні уміння, самостійність та ініціативність мислення. До таких ми відносимо проектні технології [2, с. 34].

* © Тимошкова А.С.*